Analys av framföranden

Att utveckla ett gemensamt språk för actio

Tid	Arbetsform	Nivå	Material
25–50 min	Grupp	Introducera	Filmat tal + arbetsblad 1

Syfte och lärandemål	Lärarens förberedelse
Syftet med övningen är att eleverna ska utveckla sin förmåga att analysera hur röst, kropp, blick och manusbruk kan påverka intrycket av talet och budskap. Övningen skapar ett gemensamt ordförråd inför elevernas eget arbete med framföranden. Efter övningen ska eleven kunna: • identifiera konkreta val för framförande av ett tal som talaren i ett filmat exempel kan ha gjort • beskriva vilken möjlig effekt valen (till exempel röstläge, kroppsspråk) får för begriplighet och publikkontakt • föreslå ett retoriskt grepp för actio (kropp/röst) att pröva i ett eget tal	**Material:** Ett eller två filmade tal, uppspelningsmöjlighet och arbetsblad 1. **Förkunskaper:** Eleverna behöver känna till talets syfte, mottagare och sammanhang. **Förbered:** Välj ett kort utdrag på 2–5 minuter. Fördela observationsområden så att eleverna inte behöver lägga fokus på allt samtidigt.

Didaktisk tanke	Observera och modellera	Vanliga svårigheter	Tillgängliga alternativ
Avgränsade observationsuppdrag till eleverna minskar den kognitiva belastningen och gör samtalet om actio mer konkret.	Modellera analyskedjan ”observation → möjlig effekt → alternativ att pröv”: Analysera framförandets retoriska uttryck (actio) – beskriv vilka kroppsliga och vokala val eleven gör, och vilken effekt de får för mottagaren.	Elever beskriver talarens personlighet i stället för handling, eller fastnar i smakomdömen. Be dem peka ut ett exakt ögonblick och att använda ”kan uppfattas som” för att nyansera.	Eleven kan analysera ljud utan bild, bild utan ljud, läsa ett manus parallellt eller arbeta med en stillbild. Ingen elev behöver analysera en klasskamrat i den första omgången. Ni kan också se samma tal eller del av tal flera gånger då det kan underlätta att observera olika aspekter av framförandet och samtidigt ta in talets innehåll.

Genomförande
1. Introducera begreppen actio och memoria med de elevnära definitionerna i ordlistan. Förklara skillnaden mellan observation och värdering: ”Talaren gör tre långa pauser” är en observation; ”talaren är osäker” är en tolkning. (5 min) 2. Ge varje grupp ett fokus: kropp och rörelse, röst och tempo, blick och publikkontakt eller manus och minne. Läs frågorna innan visningen. (3 min) 3. Visa talet utan avbrott. Eleverna antecknar konkreta exempel. (3–6 min) 4. Låt grupperna jämföra anteckningar och välja två observationer med möjlig effekt. (7 min) 5. Samla gruppernas iakttagelser. Avsluta med att varje elev väljer ett grepp att pröva i sitt eget tal. (7–15 min)

Instruktion till eleverna	Exempel på analysfrågor
Titta efter vad talaren faktiskt gör. Anteckna ett konkret exempel, beskriv hur det kan påverka publiken och välj sedan ett grepp som du själv vill pröva. Du behöver inte avgöra om talaren är ”bra” eller ”dålig”.	• Hur används hållning, rörelse, gester och ansiktsuttryck? • Hur används betoning, tempo, volym och pauser? • Hur riktas talet mot publiken? • Hur används manus eller stödord? • När förstärker framförandet innehållet? När konkurrerar det med innehållet? • Vilket grepp kan du pröva i ditt eget tal?

Uppföljning och reflektion	Nästa steg
• Vilken observation förändrade hur du lyssnade på talet? • Vilket samband såg du mellan innehåll och framförande? • Vilket enda grepp vill du pröva och vilken effekt vill du uppnå?	Låt eleven spela in 30–60 sekunder av sitt eget tal där hen använder sig av det valda greppet och analysera endast detta valda grepp. Detta kan göras som läxa, i par eller smågrupper till en början.

Tal	Möjligt analysfokus	Länk
William Eriksson **Nordisk talefest**	Andning, långsamt tempo, pauser och röstmelodi	Öppna talet
Isabelle Sterling Lindqvist **Nordisk talefest 2024**	Kontraster, gestaltning, resonans, artikulation och skillnaden mellan funktionella och oavsiktliga rörelser	Öppna talet
Matias Fournais-Sanchez **Nordisk talefest 2023**	Andning, tempo, intonation och hur rörelse samspelar med innehåll och engagemang	Öppna talet
Mathias Uglebjerg Vinholt **Årets danska tal 2022**	Manusbundenhet, rörelse, tempo, artikulation och andningspauser	Öppna talet
Alex Vanopslagh **Öppningstal I Folketinget 2019**	Kontraster, inledning, gester, pauser, artikulation och samspelet mellan planerat och spontant uttryck	Öppna talet
Greta Thunberg **How dare you 2019**	Känslomässig intensitet, betoning, tempo, pauser, artikulation, tilltal	Öppna talet
Jimmie Åkesson **Valturné 2026 I Helsingborg**	Andning, resonans, gester, tilltal, röst, artikulation	Öppna talet
Charles Frelin **Nordisk talefest 2025**	Pauser, gester, manus, betoning, kroppsspråk, publikkontakt, röst	Öppna talet